

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETNO—YEAR XIV.

Cena lista
je \$5.00.

Entered as second-class matter January 22, 1919, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., tork, 18. oktobra (Oct. 18) 1921.

Subscription \$5.00
Yearly.

STEV.—NUMBER 242.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 5, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 5, 1917, authorized on June 16, 1918.

VELEBIZNIŠKO ČASO- PIŠJE ŠČUVA K STAVKI.

NA DRUGEM MESTU PA GRO-
ZI ŽELEZNICARJEM.

Na tretjem obrekuje voditelje že-
leznicarjev.

Chicago, Ill. — Skozi tedne je velebiziško časopisje hujško železnicarje v stavki. Vsek pa- meten človek se zaveda, če vele- biziško časopisje hujška želez- nica v stavki, tedaj to dela v interesu železniških magnatov. V soboto so železniški magnati o- pozili, da se železničarji ne bodo dali nahajskati v stavki, kadar fele stavko železniški magnati, in velebiziško časopisje je spre- gnilo svojo taktilo. Pričelo je groniti, s kakeno silo nastopi vla- da proti stavkarjem in obenem je pričelo sejati razdor med želez- niške organizacije po znanim reku "deli in vladaj," da dose- že svoj namen na drug način.

Delavski listi so pojasnjevali še ob času, ko je bilo vprašanje stavke predloženo železničarjem na splošno glasovanje, da splo- ne stavke najbrž ne bo, ker ni sanjo položaj ugoden. Povedalo se je, da je železniška oprema v zelo slabem stanju. Železniške družbe niso izvršile popravil na vozovih in lokomotivah, čeprav so prejeli od vlade lepo podporo. Železniška oprema se nahaja v takem stanju kot v vojnem času, ko je železniški promet popolno- ma odpovedali. Železničarji in drugi strokovnjaki, ki poznajo položaj na železnicah, menijo, da bo železniški promet odpovedal, ko pride prvi značeni vibrari. Zaradi tega bi železniški magnati videli radi, da izbruhne železniška stavka, ker bi se lahko pod- mno pretezo spolnilo na adminis- tracijo in kongres, da se do- voli denar in da pomoč, da se pre- važa pošta.

Strokovnjaki in železničarji, ki imajo vpogled v položaj, pravijo, da se še letašnjo zimo pokaže, da so železnicne bankrotne in da jih tudi ne reši tega bankrota pol miljard posojila, za katerega prosijo železnicne.

Železniški magnati imajo še drug cilj, aki se jim posreči po- gnati železničarje v stavko. S po- močjo vlade unajmo zdrobiti želez- niške organizacije. Odslovili so veliko število prometnih usluž- bencev, a odpuščeno je bilo še večje število delavcev v železni- ških delavnicih. Ti delavci in u- službenici so že po več mesecov doma. Železniške družbe računi- jo z njimi, da se "vigrasijo za de- lo, ko jim je garantirano vladno varstvo."

Za splošno železničarsko stav- ko ni prav nobenega izgleda, dokler je položaj tak, kot je zdaj. Lahko se pa pojavi lokalne in neavtorizirane stavke. Tega mne- nja so vsi delavski listi, ki trenzo- motrijo sedanji položaj.

IZ BEDE BI RADI KOVALI DENAR.

Philadelphia, Pa. — Preganja- nje brezposelcev gotovo ni člove- koljubnega dela. Toda kaj je prav- prav človekoljubje pod sedanjim sistemom?

Ponovno so potrdili, da je od brezposelnostnega komiteja, pri- znanega od župana Mooreja, iz- delana rezolucija, sprejeta.

Komite, pravijo, da je priznan od župana. Razume se pa, da je ta dobrski mož kakor vse njegove o- krožje v popolni odvisnosti od zbornice in da so možje v zbornici prav gospodje komiteja. Ti 100 odstotni profitore so si vzel za- udarbo, da bodo v Philadelphia iz- tirali brezposelnost, takoj ko njim bo pomagano. Z drugimi besedami, oni hočejo vladajočo bedo izrabiti in na vladu pritisniti, da bo dala denar za železnice in splošno za vse, karkoli nudi varstvo me- din sužnjem, da se bodo s tem lah- ko izkoristili.

RUDARJI ZAHTEVAJO JE- KLARSKEGA ČARJA NA ODGOVOR.

Washington, D. C. — Senator Kenyon obnovi preiskavo stavke v West Virginiji dne 24. oktobra. Pravni zastopniki rudarjev so na- znanili, da bi radi videli, da sena- ni odsek pokliče k zaslisanju Garyja, predsednika jeklarskega trusta, kakor tudi Arterburyja, podpredsednika Pennsylvanske železniške družbe. Rudarji hočejo dokazati, da jeklarski trust in omenjena železniška družba finan- cira protiunljako vojno v Za- padni Virginiji.

KAKO SE TRUSTOVCI OPEREJO MADEŽEV.

NAJDE SE POSLUŠNO OROD- JE, KI RADO IZVRŠI TAKO DELO.

Ali včasi pa taka "želta" prav- nične ne izda!

Trenton, N. J. — Pred nekaj meseci je Forrest F. Dryden, predsednik Prudential Life Insurance kompanije, cepljal pred Lockwoodovim preiskovalnim od- sekom, ki je preiskaval vroke, zakaj primanjkujejo domov. Dryden je skušal večkrat se iz- cogniti vprašanjem, ki mu je že zastavil pravni svetovalec Samuel Untermyer in štirikrat je bil opozorjen, da žali, ker ni hotel odgovoriti na stavljena vpraša- nja. Končno je pa vseeno na pre- vien način pristal, da ima nje- kova družina za en milijon dol- larjev delnički v katerem ža- varovlju, v katerem zava- rovalna družba vlagla svoj denar. Priznal je tudi, da je zava- rovalna družba znizala posojila na vknjižje ob času, ko ljudstvo v New Yorku triči zaradi stanovanjske mizerije.

Na to je odsek svoje preiskave zaključil, da nadaljuje z njimi v jeseni. Untermyer se je odpeljal v Evropo. Komaj je bil Unter- myer na tisoče milj proč v Karlo- vih varih, je Prudential Life Insurance kompanija vprašala za- varovalnega komisarja države New Jersey, da preide stvar. Untermyer je pisal iz Karlo- vih varov, da javnost že naprej ve, ka- ko bo taka preiskava končala. "Zavarovalna komisarja New Jerseyja in New Yorka sta iz- vzemali par izjem služila dolgo ča- sa le kot pečata iz kavčuka," je pisal Untermyer . . . "Zaradi te- ga je treba globoke in odprete pre- iskave."

Poročilo preiskave v New Jer- seyu je zdaj obelodanljeno. In- spoinile so se besede Untermyer- ja, kajti navadno "pobeljenje" je.

"Zadovoljen sem," je reklo Un- termyer, "da je to poblenje pri- slo iz pisarne Prudential Life družbe, ki niti ne odseva na po- ročilo samo."

"Ker bo Lockwoodov odsek kmalu pričel z zaslisanjem, bo mr. Dryden imel priložnost, da razloži transakcije med Pruden- tial kompanijo in Fidelity Trust družbo in New Jersey Public Service korporacijo. Imel bo priložnost, da odgovori na mnoga vprašanja, na katera je odklonil odgovorit pred odsekom, nave- devši, da mu je njegov odvetnik tako svetoval."

"15,000,000 imejtejtej polis, katerih denar ima družba, se še vedno zanima, zakaj naj on ne odgovori na vprašanja, ki se tičejo uprave."

VREME.

Chicago in okolica: V sredo de- ževno in hladno. Zapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah najvišja 68, najnižja 61. Sojne iz- lide ob 7:06, zaide ob 6:06.

ZAKAJ JE DEBS ŠE VEDNO V ZAPORU?

Alli morda zato, ker, noče podpi- sati "pogojev" justičnega tajnika?

JUSTIČNI REPARTMENT TAI-

Washington, D. C. — (Feder- Press.) — Ali vrla drti Eugena V. Debsa v atlantski jedi smuo- to, ker je odklonil "pogojev" ju- stičnega tajnika Daughertyja, zo- ja ta poklical Debsa k sebo v zad- njem aprilu?

In kakšni so ti pogoji? Ali mo- gote nalagajo voditelju ameriških socialistov, da se odpove socialistični propagandi?

"The New York Tribune" je pravkar objavila dolg članek, ki je bil spisan v njenem washing- tonškem biroju in ki odgovarja s "da" na gornja vprašanja. V tem članku se dita, da je justični tajnik Daugherty jezen, ker noče Debs sprejeti pogojev svoje sve- bode. Daugherty je baje dal Debsu memorandum takrat, ko je Debs memorandum takrat, in Debs je vzel določni memorandum s se- boj v ječu.

Poročalec "Tribune" piše:

"Justični tajnik je skrbno propisal pogoje za Debs zadnjega mlad in v teh pogojih je redno kaj mora storiti Debs, aki noče da bo pardoniran."

Pisec nato pravi, da je dobil te- zadevne informacije iz "autorita- tivnega viro" dne 12. oktobra t. l.

Federated Press je takoj še na- dele, da dočesa koliko je ronies na tem poročilu. Kajti da je tako,

da bodo socialisti izpolnili in- jekt pod pogojem, da ne bodo ve- zavilni, tudi so demobilizirani žiganci tihotepci in kokot- tativi tudi lahko pardoni na pod- pogojem, da prenehajo biti demo- kratje in postanejo republikani.

Gospodina so sklenili, da se mo- derno žiganci odločijo, se ne bodo poseđili več denarja.

Stavbinski podjetniki, ki ne ma- rajo sporov s stavbinskimi delav- ci, ne bodo dobili posojila, aki ne prestopijo v vrte delavskih so- vratnikov. Delaveci, ki bodo hote- li zgraditi svoj dom in zagovar- ja-jo princip poštene delavske me- die, bodo imeli na izbiro, da za- vržejo svoje principe ali da ne grade svojega doma.

Stavbinski podjetniki so se do- dele, zastonji bojeli proti mo- dnom organizacijam stavbinskih delavcev in prislikali, da izvede-

Landisov odlok. Od začetka so imeli podjetniki vso podporo velebiziškega časopisja v angleščini. Kot dolga nit so vsele skozi list pripovedke o grabežtvu v delavskih organiza- cijah, da se tako obdelava javnost. Pripovedke so bile lepo zaokre- ne, kakor da so podjetniki nedolžna jagnjeta, ki so postali žrtev zgrabiljivih volkov — organi- ziranih delavcev. Prav nobene besedice niso prinesle tisti o grabežtvu, ki ga uganjajo ban- kirji s posojili na poslopja.

Velebiziški listi so šli še da- le, kajti priznali niso tudi s posojili. Delavskim voditeljem, katerim niso mogli nič očitati in

ki so zahtevali odločno, da se me- dia ne znižeti, so zaučali v obraz, da so "rdečkarji."

Ta poslovka je prišla precej v modo ob Palmerjevem času, s ameriško javnost je že zdavnaj spoznala, da je poslovka strah, ki je odznotraj votel, od zunaj ga pa ni nič.

Ko so delavski nasprotniki spre- videli, da tudi takša kampanja v velebiziškem časopisu ne prin- neče začetnega uspeha, teda so bili bankirji pozvani v bojne vrste, da pomagajo ugnati organi- zirane delavce.

John W. Leary, zastopnik Chi- cago Title in Trust kompanije, je postal predsednik tega novo spe- čenega "međanskog odbora," ki ima nalogu izvesti znižanje međe stavbinskih delavcev tako, kot je odredil Landis. O'Leary je imenoval še očji odbor, ki pre- vzemate vso odgovornost in vodi boj dalje.

—Valed prodajanja laži-delnic je bil arstiran v Manilli, Maroku bivši tajnik Filipinske narodne banke Guillermo Martinez. Tvrda, za katero je prodal delnice, je bila izmišljena in ves denar je šel v njegov žep.

—Med Španijo in Marokom je uvedena zračna pošta z zvezo Sevilla-Ei Araish.

UMRL ZA LAKOTO KJE? V SAMARI? — NE! V NEW YORKU!

New York, N. Y. — Truplo mo- ki, ki je nedvomno umrl v sled- stranju, je bilo najdeno v nedelje na pomolu ob vzhodni 125. ce- sti. To je prvi slučaj smrti na cesti, ki izvira iz gladu odkar je položaj brezposelnosti postal aku- ten.

INKIRJI VODIJO BOJ ZO- BERSTAVBINSKE DELAVECE.

VEDNO ZA NJIMA STOJI VES VELIKI BIEŽNI.

Nov načrt za preprečitev posojila.

Chicago, Ill. — Stavbinski pod- jetniki upirajo svoje poglede z velikim zaupanjem v denarno možnost ali v bankirje, ki posu- jajo denar na prve vknjižbe, da izvedejo znižanje međe stavbin- skih delavcev po Landisovem od- loku.

Vrhla se je konferenca, katera so se udeležili najbolj petični ban- kirji, odborniki dveh organizacij stavbinskih podjetnikov, dveh or- ganizacij arhitektov, poleg sta- bilo še znana nepristojna delavstva in zastopnika Illinoiske zvezne to- varnarjev William N. Pelouse in Geo B. Meyercord. Samoposebi se razume, da so se te konference udeležili tudi zastopniki trgovske zbornice, Cikaške zvezde delodajal- cev in drugih takih organizacij.

Iti je rodila "međanski odbor," da se v stavbinski industriji v Chinagu izmislil odprt delavnički žiganci. Delaveci, ki bodo hote- li zgraditi svoj dom in zagovar- ja-jo princip poštene delavske me- die, bodo imeli na izbiro, da za- vržejo svoje principe ali da ne grade svojega doma.

Stavbinski podjetniki so se do- dele, zastonji bojeli proti mo- dnom organizacijam stavbinskih delavcev in prislikali, da izvede-

Landisov odlok, da se tako obdelava javnost. Pripovedke so bile lepo zaokre- ne, kakor da so podjetniki nedolžna jagnjeta, ki so postali žrtev zgrabiljivih volkov — organi- ziranih delavcev. Prav nobene besedice niso prinesle tisti o grabežtvu, ki ga uganjajo ban- kirji s posojili na poslopja.

Stayton izjavlja dalje, da Pro- tiprohibicijensko društvo usta- novila lokalna društva v križem Združenih držav in da ima značaj več ko en milijon članov. Dru- štvo bo razdelilo tudi brošure in letake, v katerih bo pojasnilo, da je vodilno poslovanje v delavskih so- vratnikov. Delaveci, ki bodo ar- etirani, ne bo povrnilo posojila.

Stayton izjavlja dalje, da Pro- tiprohibicijensko društvo usta- novila lokalna društva v križem Združenih držav in da ima značaj več ko en milijon članov. Dru- štvo bo razdelilo tudi brošure in letake, v katerih bo pojasnilo, da je vodilno poslovanje v delavskih so- vratnikov. Delaveci, ki bodo ar- etirani, ne bo povrnilo posojila.

Stayton izjavlja dalje, da Pro- tiprohibicijensko društvo usta- novila lokalna društva v križem Združenih držav in da ima značaj več ko en milijon članov. Dru- štvo bo razdelilo tudi brošure in letake, v katerih bo pojasnilo, da je vodilno poslovanje v delavskih so- vratnikov. Delaveci, ki bodo ar- etirani, ne bo povrnilo posojila.

Stayton izjavlja dalje, da Pro- tiprohibicijensko društvo usta- novila lokalna društva v križem Združenih držav in da ima značaj več ko en milijon članov. Dru- štvo bo razdelilo tudi brošure in letake, v katerih bo pojasnilo, da je vodilno poslovanje v delavskih so- vratnikov. Delaveci, ki bodo ar- etirani, ne bo povrnilo posojila.

Stayton izjavlja dalje, da Pro- tiprohibicijensko društvo usta- novila lokalna društva v križem Z

PROSVETA

GLASILLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene oglasov po dogovoru. Kopisi se ne vračajo.

Marčnina: Zadnjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto. \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2057-59 So. Lorraine Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

2057-59 So. Lorraine Avenue, Chicago, Illinois.

Datum v oklepaju n. pr. (Sept. 30-21) poleg vsega imena na naslovu poslana do vam je s tem dnevnem poteka marčnina. Ponovite jo pravokazno, da so vam ne ustavi list.

MANIFESTACIJA DELAVSTVA ZA MIR.

Delavstvu je znano, da je Samuel Gompers, predsednik Ameriške delavske federacije, razposal delavskim strokovnim organizacijam okrožnice, v katerih jim priporoča, da manifestirajo na 11. novembra za svetovni mir in razročenje.

Veliko organizacij je odgovorilo, da priredi manifestacijo, druge izrekajo, da se morajo preje izvršiti druge redi, predno se manifestira za splošen mir, tretji se pa za stvar sploh ne zanimajo.

Z drugimi besedami to pomeni, da delavstvo zopet ni edino o tem važnem vprašanju.

Vsi pametni delavci vedo, da protest delavstva ne bo preprečil vojn in tudi ne povzročil razročenja, dokler je uveden sedanj gospodarski sistem. Diplomatje se ne bričajo, kaj reče nekaj milijonov delavcev, kajti znano je, da se ne ozirajo niti na želje ljudstev, ki štejejo po nekaj sto milijonov.

Pri manifestaciji dne 11. novembra ne gre za to, da se takoj izvede razročitev, ampak važno je, da delavstvo pove, kako sodi o vojnah in njenih pripravah zanjo.

Ce se delavci ne odzovejo Gompersovemu vabilu za demonstracije proti vojni, tedaj bodo delavski nasprotniki izrabili priliko in rekli, da se delavci sploh ne zanimajo za stvar, da so topa masa, kateri je vseeno, če imamo vojne ali mir.

Vprav pri tej demonstraciji imajo delavski govorniki priliko, da pokažejo na dejstvo, kako današnji gospodarski sistem ustvarja pogoje za nove vojne in da je gospodarski sistem, ki ustvarja take pogoje, proticivilizatoričen in protikulturen.

Pri sklicanju takih demonstracij, naj se vedno opusti vprašanje, kdo sklicuje demonstracije, ampak odloči najle edino vprašanje, ali so take demonstracije za delavstvo koristne in potrebne. Organizacija, ki bo trenutno in globoko razpravljalna o tem vprašanju, bo zaključila, da je dolžnost vsega organiziranega delavstva udeležiti se takih demonstracij. Kajti take demonstracije so delo delavstva so svojo osvoboditev. Znano je pa, da delavstvo ne bo osvojeno po kakšnem nerazumljivem čudežu, temveč delavstvo mora samo delati za svojo osvoboditev, ker ne bo nikje izvršil zanj tega dela.

ALI SE NACIONALIZIRANE ŽELEZNICE Izplačujejo?

Ce stopimo s tem vprašanjem pred železniške ravnote in podjetnike, bodo soglasno odgovorili, da bo največja nesreča za ameriško ljudstvo, ce se nacionalizirajo ameriške železnice. Tudi večina senatorjev in kongresnikov bo pritrdila železniškim ravnateljem in podjetnikom. Prišli bodo z vsakvrstnimi argumenti in navsezadne bodo še jokali v interesu železniških uslužencev, češ, ako se kaj takega zgodi, bodo "ubogi" železniški usluženci izročeni na milost in nemilost vlad in njenim organom.

V Novi Zelandiji, tam daleč v Avstraliji, so bolj praktični ljudje. Tam ne hodijo izpraševat železniških magnatov in tudi ne postavljajo, ki so naklonjeni privatnim železniškim družbam, kaj naj store v ljudskem interesu, ampak so nacionalizirali železnice, ko so spoznali, da je to potreba.

Lansko finančno poročilo izkazuje, da so državne železnice v Novi Zelandiji imele osem milijonov dolarjev čista profita. Vloženi kapital znaša le dve sto milijonov dolarjev. Profit je znašal na miljon devet tisoč dolarjev.

In pri nas, kjer so železnice privatna lastnina? Lani smo dali železniškim družbam eno miljardo dolarjev, ki je izginila kot kos mesa v žrelu sestradačnega leva. Letos pa hočejo železnice zopet imeti pol miljarde dolarjev. In železniški magnati pravijo, da ne bo prosperitete, če ne bo polmiljardnega posojila.

Sest milijonov delavcev je brez dela. Železniške družbe pa izjavljajo, da ne nastavijo delavcev v svojih delavnicah, ako se jim ne da pol miljarde dolarjev. V Avstraliji se obratujejo železnice v ljudskem interesu, pri nas se pa gleda na to, delničarji prejmejo dividende od zvodenih delnic. To je razlika med železnicami, ki so ljudska lastnina in onimi, ki so privatna lastnina. Zelo vidna je!

DOPISI.

Chicago, Ill. — Ameriški Slovenci imamo med sabo organizacije, ki skrbijo za razne podpore, kadar zlostoti njihove člane in ali ona bolezni, ali jih zadene in ali ona nesreča, nadalje razne korporacije, ki streme za gospodarskim blagostanjem svojih udov, družbe, ki žirijo zdrave ideje med narodom v svojih območjih, in društva, ki jim je predvsem za izobrazbo in prosveto med ljudskimi masami.

Vse te ustanove so potrebne, Oznaci jih moramo za tako razseljive pojave med nami.

Seveda je njihova uspešnost odvisna od tega, na kakšna tudi pada same njihovih doktrin in idej, odvisna je od duševne kakovosti našega naroda, od njegove telesne in duševne vzgoje. Podlaga njegove silne duševne veličine sioni na zdravem duhu, s predpogojem temu pa je zdravo in krepo telo.

Ce telesa ne urši in utrujuje na telesnih vajah, ce ga zmanjša in ce z vso pažnjo ne skrbš zanj, že izza mladih dni, ne more ključovati raznih pogubnih vplivov, kajti jih je izpostavljen.

O tem so prepričani vsi narodi, ki jim je količaj za obstanek in napredek. Zato pa tudi gledajo na to, da se jame že njihova mladči uriti in vežbiti na telesnih vajah na ta ali oni način. Osnovane imajo velike in mogočne organizacije, ki delujejo v tej ameri. In mi Slovenci tudi v tem oziru nismo zaostali za njimi.

Posemaje brate Čehe smo si ustavnili telovadna društva ter jih združili pod imenom "Slovenski Sokol".

Delovanje Slovenskega Sokola je z zlatimi črkami zapisano v zgodovini slovenskega naroda, ki bi se bil brez sokolske vztrajnosti in pogumnosti, brez sokolskega duha težko da uspešno branil pred silnim in brutalnim navalom brezobzirne germanizacije. Obstanek slovenskega naroda je bil v skrajni nevarnosti, in le sokolski duh ga je rešil iz nje.

Tisti, ki smo se preselili v Ameriko, smo s sabo poleg drugih vrhunskih priznatih vrtne znanosti. Naši so se imeli vredno vpliv na vsega delavca, ki je potreben — so govorili modriji — da se železniški tiri ukrijejo z visečim in doberim zrnom, to pa ponemci veliko stroške in zato je železniška nepraktična.

Ko je bil železniški lokomotiva, so modri moži, včasih "veliki inženirje", izjavili, da s to izredno bo nič. Neči so, da ljudje ne morejo prenesti "strukne nagnice", s katero drvi viak (prvi viak je vnosil deset milij na ero) in pišč ob viaku bo ubil nekernega človeka, ki bo stal blizu tira. Vendar tega je potrebno — so govorili modriji — da se železniški tiri ukrijejo z visečim in doberim zrnom. Ko je celoletna kvota izdoti do konca tekmovalcev, tudi vredno vred se neneh obiskuje.

Jugoslavijev se je priselil v Združene države; meseca julija 1910. avgusta 1903 in od 1. do 29. septembra 1912; skupaj 3995. Iz teh števil je razvidno, da je bilo za meseca julij in avgust priseljenih nekoliko več priseljencev. Tisti, ki je dovoljevala meseca kvota, dočim septembra meseca kvota ni bila izčrpana. Ce pomislimo, da celoletna kvota snasa samo 6.405 priseljencev, moramo priznati, da bo letna kvota na ta način precej hitro izčrpala in da se bo priseljevanje iz Jugoslavije prenehalo mnogo prej, kadar bo stopil sedanji zakon o priseljevanju izven države.

Poleg tega je bilo meseca julija 1910. avgusta 1903 in, da je bilo za mesec določena razmerna kvota za priseljevanje, dočim se od letne kvote pričenja ostevanje s — puščanjem krvi bolnikom. Danes so puščali kri na desni strani, jutri pa na lev strani v svrhu, da bo "enaka mera krvi na obeh straneh telesa kakor sek v pomeranci". Niteden zdravnik preko 40 let starosti ni hotel priznati Harveyevega odprtja.

Nič boljše se ni godilo s Harveyem, ki je odkril resnico o krvnem kriji. Zdravnik so se manjševali in nadaljevali s — puščanjem krvi bolnikom. Danes so puščali kri na desni strani, jutri pa na lev strani v svrhu, da bo "enaka mera krvi na obeh straneh telesa kakor sek v pomeranci". Niteden zdravnik preko 40 let starosti ni hotel priznati Harveyevega odprtja.

Tu v Chicago imamo "Slovensko-delavškega Sokola", ki se vedno zvesto razpenja svoje krepke verotin nad slovensko naščibino v tem mestu, jo vabi pod svoje okrite in ter skrb za zdravo telo in zdrave duše. In kadar je treba pokazati vzdihene naloge, in v javnosti pričati o slovenski vstrejnosti in čistoti, to tudi vselej z radostjo storiti.

Da pa more vršiti svoje dolžnosti ter skrbeti za zdravje narodnega telesa in duha, mu mora iti narod na roko, prispevati v njegove čistote vrste ter zlasti svoj način, da neščaj pošiljati v njegovo telovadno.

"Slov. Del. Sokol" je že neštetoček dokazal na svojih javnih nastopih, kako uspešno je njegov delovanje. Ali to mu še ni dovolj. On hčete delati in živeti silno in čisto življenje. Čeprav se nam zdi, kajtak umira življenje načrte, čeprav se že bliža starčina, v kateri otrpne življenje celo narave, "Slov. Del. Sokol" hčete tudi pokazati naši javnosti, da živi in bdi neprestano, ter misli v ta namen prirediti dne 27. novembra veliki javni nastop v Narodni dvorani, Racine Ave. in 18. cesta. Ob tem nastopu, zvezanem z veliko veselico, hoste mogli bodo pravzaprav videti, kaj znamo džalki slovenski Sokoli in Sokolice, pa nači naščaj.

Zato upam, da ne bo nikje izmed vas zamudil te prilike, nego se udeležil te naše velike sokolske priznance. — Namari!

LESENICA UREDNOSTVA.

F. J. Ross St. Pittsburgh, Pa. — "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

zadnji naslov je "The New Day", socialistični tedenik v Milwaukee, ima naslov Brisbane Hall. To zadostuje. Po-

PROSVETA

Železniške korporacijske so dosegli svoj namen.

Hooverjeva konferanca o brezposelnosti je priporočila polmilijardno železniško posojilo.

Washington, D. C. (Federated Press, Laurence Todd). — Hardjng, Hoover in železniške korporacije so dosegli, po čemer se stremeli na konferenco o brezposelnosti. Osigurali so v četrtek zjutraj spremaj poročila, ki odobrjuje načrt administracije, po katerem dobe železniške dražbe \$500,000,000 posojilo.

V pol tisoči separativnih odsekov posočili so se približno predmetu vedalimanji previdno. V večinskem tovarniškem odseku se priporoča posojilo s preklcem Adamsonovega zakona za osemnajst letnik, z odpravo železniškega delavskoga odbora in s splošnim znižanjem mezd vred. V počelu odseka za naprave v potrebi v transportu so bile vse preteze porinjene na stran in zahteva za sprejem kolobarnega skladala bila v prestavljenja, podpisana in predložena. Konferanca je sprejele zahteve brez ugovora.

Sprejem kolobarnega predloga za železnicne zahteve na podlagi vzrokov, da je že veliko železniškega dela pripravljenega in da faka, da se prične z njim kot sredstvom, ki odpravo brezposelnost, ako se dobi potreben denar za nakup materiala in nastavljanje delavcev, ki čakajo neštreno, da so povrani na delo. Zaradi tega odsek priporoča, da konferanca priporodi kongressu, da se takoj sprejme senatna predloga 2337, ki je dobro sredstvo za znižanje števila brezposelnih delavcev v železniški službi.

K temu poročilu in načrtu je W. S. Carter, predsednik Bratovščine železniških kurjačev in lokomotivnih spremjevalev podal tole rezervacijo:

"Ker je predsednik sklical konferenco z edinim namenom, da se omilji brezposelnost, priporočano, da se denar iz sklada, posojen železniškim drušbam, kot je dočeno v senatni predlogi 2337, vporabi tako, da se od železniških družb zahteva, da se ves dovoljeni denar vporabi za nakup delovne moči in materiala za vzdrževanje železnic in strukture in za vzdrževanje opreme, in da se delo izvrši v železniških delavnicah do skrajne mere, da se tako ta denar vporabi za ponovno nastavljanje delavcev."

Ko je bila konferanca zopet pozvana na delo, je Wm. H. Johnson, predsednik Mednarodnega društva strojnikov, rekel s podvarkom: "Niti en cent naj se plača železniškim družbam, ki so izvzale železniški delavski odbor ali takim, ki oddajajo svoja dela privatnim podjetnikom."

Odprta debata o predlogih za znižanje mezd odseka o trajnih napravah tovarnarjev je pokazala, da niso razumeli Hooverja, ki je želel, da se predloži poročilo včerina in manjšine v tej zadevi, ne da bi se ditoalo.

Samuel Gompers, Sar A. Conboj in Roy Dickinson so izjavili in odgovorili tovarnarjem, da se le tedaj strinjajo s poročilom o železniški kolobarni predlogi, a ko se sprejme Carterjev amendement in da železniške družbe nimajo pravice do sklada, ki se ne ravljajo po tem amendmentu. Dajte so izjavili, da smisijo napad na Adamsonev zakon za osemnajst delavnik za poizkus, da se odpravi princip osemnajstega delavnika, ker zakon je bil še spremenjen, ko so si delavski unije že priborile osemnajst delavnik.

Grki pečejo Turke.

Moskva, 16. okt. — Rosta poroča, da je Kemalova vlada v Angori informirala sovjetsko vlado o grških zidejstvih v Mali Aziji. Grki so obtoženi, da so poleg drugih barbariskih početij sežignili na živem prebivalce turških vasi, katere so morali Turki izpraznit zadnjini mesec.

Atene, 17. okt. — Uradno poročilo se glasi, da so Grki odbili turške napade na severnem-konečnem fronte v Anatoliji. Na južnem koncu v okolju Karsihisara so grški letali metali bombe za konetracijske postojanke turških načinov.

Lokalna pisarna "zadruga treh oseb" je bila kmalu zaprta, ko je prišel iz Chicago glas, da se uvede bankrotno postopek proti nji v vsakem federalnem distriktu, v katerem poizkusi prodajati svoje certifikate.

Slišijo se glasovi, da je bilo na dan prodanih do dvusto certifikatov.

Ko-operativna ameriška liga, ki je povračila prekavo, izjavila, da je bila "zadruga treh oseb" nič drugega kot navadno podjetje za prodajo certifikatov po pet in sedemdeset dolarjev.

DVA VLOMILCA USTREJNA.

Chicago, III. — Policija je bila obvezena, da je nekdo prinesel popraviti acitilen v popravilo, kakršne se poslušajo vložile, da izglo vrata blagajne. Tačaj je odšla policija na prežo v delavnico "Guarantee Welding kompanije". Popoldne je prišel neznanec, ki je poznal pod imenom Allen Hillman, alias Addison, kralj vložilcev. Detektiv na preži ga je pozdravil z glasnim "Hello." Hillman pa ni odgovoril, ampak se je obrnil in bezž proti avtomobilu. Detektiv Grady mu je sledil. Neznanec je hotel vstopiti v avtomobil, v katerem sta sedeža še dva neznanca. Detektiv je prišel Hillmanu okoli vrata, potegnil je samokres in ukazal, da je neznanec v avtomobilu naj digneta kvíško svoje roke. Neznanec, ki je sedel najbliže, je takoj potegnil samokres in pričel strelijeti na detektiva, ki je odgovoril s svojim samokresom. Izmenjanje je bilo do dvajset strelov. Ko je veter raspodil dim, je en neznanec lehal mrtav, ki je bil poznan kot James Ballard, kanadski vložilec in morilec, katerega isčijo kanadske oblasti in na katerega glavo je bilo razpisanih \$2.500 kot nagrada. Drugi neznanec, ki je bil spoznan kot Patrick ("Paddy") Joyce, je ležal na ulici v zadnjih zdihljajih, Hillman je pa detektiv Grady uklepal. Sreča za detektiva Gradyja je bila, da mu je v usodenem trenotku prihitela pomoč njegov tovarša Dalidge, ki je od druge strani odpril ogenj na bandite.

POZIV ZA MANIFESTACIJO NA DELAVCE V JUŽNI IN SREDNJI AMERIKI.

Washington, D. C. — Canuto Vargas, tajnik Panameriške delavske federacije, je razposlal delavskim listom in organizacijam v Južni in Centralni Ameriki pozive, da se udeleže manifestacije za razorežitev na dne 11. novembra.

Prepričan je, da bo veliko delavcev v Južni in Centralni Ameriki in Zapadni Indiji manifestiralo na enajstega novembra.

V pozivu meni, da se delavstvo zaveda velike važnosti teh manifestacij in da se pridruži manifestaciji v polnem številu.

Delavski voditelj nagovarja za boj.

London. — Zveza mednarodnih ruderjev na Angleškem je sklenila, pozvati vse alirane transportne delavce, železniške uslužbence, ruderje in kovinarje, da se udeleže 11. novembra konference, to je na dan washingtonske konference.

Robert Williams, tajnik unije transportnih delavcev, je objavil v Daily Heraldu, da bo konferanca poslala apel na vse narode Evrope in Amerike, da vodijo boj kapitalizmu po vsi možnosti.

"Če bodo politiki in državniki dovolili kreditne za vojno municipio," pravi Williams, "bodo moralni računuti s vprašanjem, če bodo delavci hoteli municipio izdelati in jo dobaviti."

Williams naglaša, da bo ta konferanca od vseh dosedanjih najvažnejših in bo zdržala vse delavce Evrope.

Grki pečejo Turke.

Moskva, 16. okt. — Rosta poroča, da je Kemalova vlada v Angori informirala sovjetsko vlado o grških zidejstvih v Mali Aziji.

Grki so obtoženi, da so poleg drugih barbariskih početij sežignili na živem prebivalce turških vasi, katere so morali Turki izpraznit zadnjini mesec.

Atene, 17. okt. — Uradno poročilo se glasi, da so Grki odbili turške napade na severnem-konečnem fronte v Anatoliji. Na južnem koncu v okolju Karsihisara so grški letali metali bombe za konetracijske postojanke turških načinov.

Grška zbornica je včeraj izrekla zaupnico vladu z 240 glasovi proti 227. Vlada ima torej le 13 glasov več.

OSEM KAZNJENJEV SE JE POSLOVILO OD JEDE, DVA STA BILA PRIJETA.

Galesburg, Ill. — Iz okrajne ječe se je poslovilo brez jetničarjevega dovoljenja osem kaznenev. Prepihlji so dobelo omrežje in zlezli skozi okna na prost. Drugi kaznenici se niso hoteli poslužiti prilike in so obvestili stražnike o begu, ko je bila osmerica že na prostem.

Dva kaznenca sta bila prijeta popoldne. Thomas Earle je bil obstreljen od nekega deputija, kakršne se poslušajo vložile, da izglo vrata blagajne. Tačaj je odšla policija na prežo v delavnico "Guarantee Welding kompanije". Popoldne je prišel neznanec, ki je poznal pod imenom Allen Hillman, alias Addison, kralj vložilcev. Detektiv na preži ga je pozdravil z glasnim "Hello."

DETET ZAKOPANO NA DVORIŠCU PRED HIŠNIMI VRATMI.

Newark, N. J. — Mrs. Rose McIntyre in Edward M. Fitzgerald sta bila arretirana, ker sta na sumu, da sta umorila mala dete. Detektivi so izkopali na dvorišču pred hišnimi vratmi na posetvu Fitzgeralda mrtvo dete. Mrs. McIntyre prizna, da je videnia ubiti dvoje njenih otrok. Eno je bilo umorjeno pred devet leti, drugo pa pet let nazaj. Fitzgerald živi s svojo soprege in dvema hčerama na lepem posestvu v Hawthornu. Anonimno pismo je pomagal do aretacije. Dne pettega maja so našli mrtva dvojčka v reki Passaic. Detektivi niso mogli v začetku dogmati, čigava sta dvojčka. Sosedje McIntyrove so izpovedali, da je postala mati.

PREVĒ ŽGANJA, ŽALOSTEN KONEC NI IZOSTAL.

Chicago, Ill. — Aleksander Stuart Ross, bogat meštar v obveznicah in vrednostnih papirjih, je v prepircu prerezel svoji ženi vrat z britvijo. Ross je dober teden že popival žganje. Na policijski postaji je izpovedal, da sta se prepričala zaradi njegovega povišanja, denarja in vjenčega obnašanja. Ona mu je grozila, da ga ubije. V jezi je zagrabil za britev in ji prerezel vrat, s katero je ona prisla iz kopalne sobe in mu grozila, da ga ubije. Ross je imel do dva tisoč pet sto delarjev dohodka na mesec.

Zeno so odpeljali v bolnišnico in zdravnik se trudijo, da jo ohranijo pri življenju.

Zedinjenje treh republik centralne Amerike.

Tegucigalpa, Honduras. — Republike Honduras, Guatema in San Salvador so se združili in dobile mesto treh vlad provizorični svet centralno ameriške federacije. Nova zvezna država obsega 100 tisoč kvadratnih milij in ima prebivalstvo 4 milijone. Obe ostali republike Nicaragua in Kosta Rica se bosta najbrž pridružili kasnejče. Nicaragua se sedaj ni pridružila, ker je njena vlada prišla v naškrizje s sosednjimi državami glede meji, delegatje Kosta Rike pa so se januarja tega leta podpisali pogodbo podpisati, toda njihov kongres je pozneje pogodbo zavrgel z dvajset proti devetnajst glasovi. Ze 80 let so delovalo te države, v katerih se govorji španščina in prevladuje katoliška vera, da se združijo, kakor so bile zdržane od leta 1821 do leta 1840, ko so se ločile od Spanije.

Busija nudi dragi kamnjenje za krščije iz naselij.

Varšava. — Rusija je poslala Poljski dragoceno kamnjenje, da se tem pokrije izvršena narodna železniška materialja v vrednosti \$12,500,000. Po pogodbi v Rigi so odnosa med obema državama postali precej boljši, posebno od kar so bili general Savinkov in drugi protosovjetski voditelji iz Poljske izključeni.

Razne vesti.

Bred velikim bojem slovenskih kovinarjev. — V Šentjanu je zgodilo nekaj, kar je še dolga časa kakor črna morska temelj nad odontom prebivalstvom. Z eno samo poteko s personom je bil 10.000 delavcev iz ladjevščine Sv. Marka in Sv. Roka, 10 tisoč njihovih družin, že prej vajenik telega trpljenja, pahujenih v najobupnejši položaj, iz katerega jih zmorejo rešiti edino troje: ali milost s strani objestnih delodajalcev, ali moč njihovih organizacij — ali — smrt.

Egipt kot druga Iraka.

London. — Zagaj pač se je na prvo poročevalcem "Timesa" v Egiptu izjavil, da je Egipt na istem stališču kakor Irak in bo v slušaju, da sedanja pogajanja med Egiptom in Anglijo ne izpadajo dobro za Egipčane, dobi Egipt na isti način popolno svojo neodvisnost kakor je storila Iraka. Če bi Anglia v resnicah kolikaj gledala dobrobit Egipta, bi bila morna predvsem ukiniti vojno pravo in priznati zastopni vojne pravice, ki so zasebne. To je odgovor na vse, kar je v Egiptu doseglo.

To, kar so podjetniki želajo.

London. — Zagaj pač se je na prvo poročevalcem "Timesa" v Egiptu izjavil, da je Egipt na istem stališču kakor Irak in bo v slušaju, da sedanja pogajanja med Egiptom in Anglijo ne izpadajo dobro za Egipčane, dobi Egipt na isti način popolno svojo neodvisnost kakor je storila Iraka. Če bi Anglia v resnicah kolikaj gledala dobrobit Egipta, bi bila morna predvsem ukiniti vojno pravo in priznati zastopni vojne pravice, ki so zasebne. To je odgovor na vse, kar je v Egiptu doseglo.

To, kar so podjetniki želajo,

KAM GRE OSČINSKI DEMAR.

New York, N. J. — (Iz tujega inform. urada.) Zvezni urad za izobrazbo pokazuje dokadno v svojem nasoznem in statističnem početku, kako se potroši denar, ki ga davači plačujejo za splošno izobrazbo. To poročilo se tiče vseh delovskih sistemov v Ameriki. Za leto 1917—1918 je razvidno, da se v mestih potroši za podkrov 63 odstotkov dohodka, 17,2 odstotka preostala za razne stroške in nekaj cez 15 odstotkov za nove gradnje, zemljišča in nove opreme. Dejansko se potroši za učiteljske place 52 odstotkov. Po vseh Združenih državah dobičevajo mestne občine po 53,7 in kmečke občine po 46,3 odstotkov denarja za šolstvo.

Koliko stane letna izobrazba za posameznega učenca? Ta vredna je dejava v različnih mestih in različnih časih različna, toda povprečna vredna pa se je zvišala v zadnjih letih, da je bilo treba dobiti po \$5 ali \$7, to so bila leta 1917 in 1918. Statistike zadnjih treh let še niso na raspolago, toda gotovo je, da bodo pokazale znaten povišek in to ne le radi plično učiteljem, temveč tudi radi splošno naraselj draginje.

Koliko stane letna izobrazba za posameznega učenca?

Seveda je dejava v različnih mestih in različnih časih različna, toda povprečna vredna pa se je zvišala v zadnjih letih, da je bilo treba dobiti po \$5 ali \$7, to so bila leta 1917 in 1918. Statistike zadnjih treh let še niso na raspolago, toda gotovo je, da bodo pokazale znaten povišek in to ne le radi plično učiteljem, temveč tudi radi splošno naraselj draginje.

Koliko stane letna izobrazba za posameznega učenca?

Seveda je dejava v različnih mestih in različnih časih različna, toda povprečna vredna pa se je zvišala v zadnjih letih, da je bilo treba dobiti po \$5 ali \$7, to so bila leta 1917 in 1918. Statistike zadnjih treh let še niso na raspolago, toda gotovo je, da bodo pokazale znaten povišek in to ne le radi plično učiteljem, temveč tudi radi splošno naraselj draginje.

Koliko stane letna izobrazba za posameznega učenca?

Seveda je dejava v različnih mestih in različnih časih različna, toda povprečna vredna pa se je zvišala v zadnjih letih, da je bilo treba dobiti po \$5 ali \$7, to so bila leta 1917 in 1918. Statistike zadnjih treh let še niso na raspolago, toda gotovo je, da bodo pokazale znaten povišek in to ne le radi plično učiteljem, temveč tudi radi splošno naraselj draginje.

Koliko stane letna izobrazba za posameznega učenca?

Seveda je dejava v razli

UDOVICA.

POVEST IZ 18. STOLETJA.

Napisal L. E. Tomšič. Poslovani Štefan Knave.

(Dalje.)

"Če me siliti, milostiva, k temu, potem vam priznavam, da mi zelo ugajate," se je izjavil Zana tih.

"Ali bi se poročili z menoj?"

Zana je obsezel; na kaj takega se ni držnil pomisliti.

"Milostiva, kje bi jaz, kmet vesprimskega škofa in vaš sluha!..."

"Odgovorite!" je zapovedala Gita ter dela eno nogo na mizo.

"To bi bila zame sreča, kakor kine..."

"Molč! Misliš še vedno kakor kmet! Ljubezen ne pozna mej," je govorila Gita, razvjeta od pijače. "Znam, da si kmet, ali napravim te plemičem, in to kmalu, ker se želim čim prej oženiti... s teboj, ali si me razumel."

Zana je vstal ter pristopil k Giti, kateri je poljubil večkrat zaporedoma roko. Gita ga je milostno pogladila po licu in bradi ter je nato hitro vstala.

"Pojd sedaj!" mu je velela poluglasno. "Že lo sem razburjena, hočem se pomiriti."

Zana je še enkrat poljubil roko, a Gita je odšla v spalnico. Zapela je naprej neke stare medode.

Na vratih spalnice je obstala ter se obrnila. Zana je še vedno stal na mestu kot ukopan.

"Lahko noč, Joško!" mu je zaklicala zapeljivo ter zapri vrata za seboj.

Iz sobe se je čul razsudzen smeh.

"Pijana je... Ali je pa obsedena od vraka!" je rekla Zana ter odšla pologama iz sobe.

XX.

Gita je želela, da se njenja poroka z Zano čim preje vrati. Najprvo je bilo treba izposlovati plemstvo. In kako naj to reči? Ona ni bila kos temu, a on je moč brez vsakih kol.

Ni je preostajalo drugega, nego iti v Zagreb ter se tam posvetovati. Misliš je, da napravi najboljše, če gre k odvetniku Završkemu, ker ta se ni rad vtikal v tuje stvari, ali nasvete je rad dajal in jih je tudi snal.

Vdova je šla k Završkemu, ki je ni vprašal, zakaj to dela, temveč povedal jej, da za izposlovovanje plemstva treba troškov najmanj za 3000 forintov in zelo mnogo protekeje pri dvorni pisarni. Najprvo je treba dobiti plemiče z istim imenom, kakor oni, ki je hotel postati, da ga priznajo za svojega sorodnika; nadalje je treba go-spedo pri ūpaniji pridobiti na svojo stran, a nadvsem tem si je treba zagotoviti protekejijo pri dvorni kanceliji. Vse to je bilo mnogo denarja, a Gita ni imela več gotovine, nego je poddedovala po svoji teti. To dedičino je tudi že načela, ali kak tri ali štiri tisoč bo še mogla še spraviti skupaj.

Na Dunaju je imel to stvar v rokah agent Fabišič, ki je zelo velče zastopal prošnje svojih rojakov pri dvorni pisarni. Mnogo dela je bilo, in Gita, videt, da mu sama ne bo kos, je obljubila Završkemu sijajno nagrado, če on vse uredi. Morala mu je pri tej prilici razkriti svoje tajno ženitveno osnovno z Zano, kar odvetnika ni ravno zelo izmenadilo. Obljubil je Giti, da bo molčal o vsej stvari. Vdova se je namreč bala, da ne bi varuh njenih hčer, kakor asesor Bedekovič in kanonik Krčelič in še mnogi drugi, prepredili ženitve, ki je bila zelo čudna in razven tega še nevarna premoženju Magdičevih otrok. Nič ni bilo ločjega, nego še pred poroko poslati kuratorja na Konščino. To bi bil zanje silen udarec, in kdo ve, če bi hotel Zana še vzeti?

Završki se je lotil dela ter odšel v Vesprim v najhujši simi. Zana je šel tudi še njim in tako je Gita ostala sama, pričakujč, kako se intece vaa stvar.

Po nasvetu Završkega je pisala na Dunaj referendarju za hrvaške stvari, baronu škofu Patačiču, priporočujoč mu čim toplejše "stvar svojega varovanca" Zane. O ženitvi ni opomnila nicaesar.

Pudencijana bi zelo lahko zvedela in kaj bi bilo potem, to Bog sam ve. Gotovo se bi ženitve z Zano razdrila, a ona bi ostala osamljena in osramočena.

Čez tri tedne je dobila Gita pismo od odvetnika, da mu gre vse posreči. V ūpaniji je našel neke obubožane Zane, ki so za sto forintov priznali Josipa Zano za sorodnika. Sedaj je bilo rešiti še stvar pri dvorni kanceliji. "Ta stvar", je pisal odvetnik, "zelo teško napreduje. Bliš sem pri škofu Patačiču, da mu priporočim Zano, a mi je povedal na kratko, da je že dobil pismo od vas. Agent Fabišič ne dela tako, kakor bi bilo želeli. Zvit in denarja pohlepni človek. Nikdar mu ne more dovolj dati. Moram, žalibče, javiti vam, milostiva, da sem že ves denar izdal, a bojim se še, da bo stal plemički patent tisoč forintov."

"Pa naj stane!" je rekla Gita sama sebi. "Pokajem vsaj svetu, koliko more storiti žena za moč, če ga hoče vzeti. Vem, da me bodo grajali, ko se za vse to zve... ali jaz se ne menim!... Svet mi je ključoval, sedaj bom pa jaz njemu!"

Drago je vse to stalo Gito. Završki je končno srečno izvršil svoje delo, pa se je vrnil z Dunaja s praznim žepom. Gita je to lahko pretrpela. Njen zaročene je postal plemič, človek jednak njej.

Konec meseca januarja je bil predložen v skupščini varalidinske ūpanije plemički list Jozipa plamenitega Zane in ta je bil uvrščen v red plemičev hrvaških.

Od dedičine, ki jo je dobila Gita po teti, je ostala še mala vsota. To je zelo vznemirjalo Gito. Njen Zana je verjel, kakor tudi vsi drugi,

da ima Gita mnogo denarja. Imela je res denar na posojilu, in ni mogla čakati dolžnika, da bi plačali. Tudi tu je moral pomagati Završki. Odpreljala se je v Zagreb ter poklicala Završkega.

"Zelo rabim denarja in sicer mnogo denarja" je pričela Gita. "Sedaj se omožim, pa nočem iti v zakon praznih rok. Imam mnogo denarja. Proslil so me, da jih naj počakam, a sedaj jih ne morem nič več. Vsakdo je sebi najprič. Tu so zadolžnici, pa delajte še njimi čim preje. Ne pričanajte nikomur. Kadar pride do ekskucije, bo že povsod denar."

"To je že moja skrb", je del odvetnik ter vzel pod paždu velik sveženj zadolžnike. "Milostiva, bodite pomirjena, v kratkem času boste imeli dovolj denarja."

Odvetnik se je priklonil vesel, da je zopet naletel na dobro priliko, kjer bo lep zadlužek, ker Gita je plačevala odvetnika kakor samo velikaši. Takšne zlate ptice se malokdaj zaletavajo v odvetnikove mreže.

XXI.

Tri tedne kasneje se je Gita poročila z Zano v Konščini. Poroka je bila na tihem, ker tako je želela Gita. Imela je tudi dovolj razlogov. Prvi je bil njena obljuba vdovištva, kateri je bil vsem znani; drugi zopet prejšnji odnoski napram Zani, ki ga je od svojega sluha povzdignila do svojega moža.

Vse to bi dalo povoda za mnoge govorice; še celo Gitini znanci niso mnogo vedeli za poroko. Celotno Magdaleno ni bila pri poroki; mati se je zbravljala pred hčerjo radi tega zakona.

Bivši oskrbnik je postal plemič in mož ugliedne gospe in zelo dobro se je počenil v novem stanju. Delal je kakor preje, v tem se ni nič spremenil. Napram Giti je bil napravo ponisen in ljubezniv. Ko pa je njegova oblast čim bolj rastla, tem bolj se je kazal gospodarja v njeni hilki.

Gita, ki se je bila navadila na pijačo, je tudi sedaj ni opustila. Preje to je delala samo srečer, a sedaj se je pričela napajati z vinom še zgodaj zjutraj. Njeno lepo, dražestno lice je pričelo zgubljati naravno finost; bila je zabuhla v licu in mesto blistrega pogleda so doble njeni oči top izraz. Delsla ni nič, pila in spala je vse dneve.

Ceprav je bil Zana priprast, mu vendar ni ugašalo takšno vedenje njegove žene. Sklenil je, da ženo pripravi k delu in na red.

Po neki večerji je sedel Zana za mizo, dodim je Gita pijana, po svoji navadi, ležala razgaljena na naslonjaču. Zana jo je nekaj časa gledal preizrijivo, pa je spregovoril z osornim, skoro strogin glasom:

"Žena, paži dobro, kar ti sedaj povem".

"Kaj Kaj?" je zajecjalna pijana Gita. "Ti se moraš poboljšati in drugade živeti!"

"Jaz, zakaj!" je vprašala Gita buleče.

"Ti se vsak dan napišeš in to ni lepo. Tega ne bom več trpel... Vsi vedo za to... družinski te zamešuješ... a mene je sram. Torej pomni! Od danes na naprej da se ne napišeš več!"

Gita je sešla.

"Ali mi boš ti brnili!" je rekla jezno.

"Ne jezi se... Seveda, da ti zabranim, kar tvoj mož sem dolžan to storiti!"

"Nehvalečno, ti se drzneš."

"Ne govor nič", se je zadrl Zana, "in zavesti si, kar sem ti rekel. Če me ne boš ubogala, te naučim, kako mora žena poslušati moža."

"Ha, ti kmet, ti ničvredneč!"

"Ce ne bi bila pijana", je rekla Zana grobo, "bi ti sedaj pokazal (zamahnil) je z roko, da bi jo udaril), ali sedaj te same odveden v twojo mizo."

Po teh besedah jo je prijet za roko ter jo je vleklo z naslonjača.

"Nazaj razbojniki, kmet!" je vpila Gita.

"Molč, ali te... jo je prekinil Zana.

"Kača, lopov!" je krčala, kolikor je mogla.

Isti hip je zadulila močan udarec na obrazu, kateremu je hitro sledil še drugi. Surovina se ni mogel vzdržati, da bi je ne pretepal.

Gita je udrla kri iz nosa. Sirota se je silno prestrahlila, ko je zagledala kri.

"Na pomod, na pomoč!" je rekla na živinskem glasom, na kar jo je popal Zana z obema rokama ter jo odnesel v njeno sobo, pak zaklenil vrata s kletvijo na jesiku.

Od znotraj je bilo čuti dolgo, obupno Gitino jokanje, dočim je sedel Zana za mizo ter mirno kadi.

Drugi dan in še naslednji je ležala Gita v postelji. Bila je bolna od teške razburjenosti... Se pomisliti ni mogla, da bi se moglo njej, potomkinji tako ugliedne rodovine, kaj takega dogoditi. Zlostno! Sedaj je jasno videla svojo grozno nesodo... Ta surovina je zmožen vsega. Vsemu svetu se je zamerila in nikjer ni mogla iskati utehe.

"Oh, moja deca in sirota jaz!" je točila na svoji postelji. Ali je to kazen božja... za Jeleno in za vse, kar sem hudega storila?

Ko je Gita vstala iz postelje je bila zelo slaba. Zahvalila je, da jo eden obred prenesejo v njeno sobo, a tega ni dovolil Zana.

Po obedu je prvi spregovoril Zana.

"Čuj me, žena! Midva sva na posestvu tvojega prvega moža. Vse je last njegovih in tvojih otrok, a najino samo to, kar si pridobiva. Zato je treba delati, poštemo delati. Jaz delam in se trudim od zore do mraka, in še ne zadoštuje. Moraš tudi ti delati. Dosedaj nisi delala nič, a tako ne prideva dalje... Pravim ti sedaj, da se tudi živo letiš dalje... Lenuha ne bom trpel... In mislim, da me boš ubogala, ker jaz se ne želim z nobenim."

To je bilo drugo razodarjanje za Gito. Sedaj mora še delati in se mučiti zanj. Ali ga je zato napravila za plemiča, da bo sedaj njegova dečka?

Kaj je preostajalo?... Morala se je pokriti bresobirnemu človeku, ki je dobil vso oblast nad njo.

(Dalje prihodnjih.)

Spomini na leta 1914 - 1920.

M. Ratačnik.

(Dalje.)

Vsi smo nestrpno čakali ladjo, da se resimo od tam in zvedel sem, da pride 27. julija ladja v parnih, toda obenem tudi, da s to ladjo ne odpotujem, kajti že dalj časa je čakalo okoli 700 ljudi in nekaj, kar je bilo bolj starih in invalidov so tudi od naših zapisali za ta transport.

Ko je nekoč pripljala ladja "Kildeman Castle" je bilo vse vojaščvo razburjeno, veselo in je veselja popivalo, da bo konec Sibirije, ker se odpeljemo. Toliko bolj smo bili potem poparjeni, ko smo zvedeli, da naša ladja pride še četrti mesec dni. Ko je odplula ladja "Kildeman Castle" je bilo vse vojaščvo razburjeno in vseča vodilna in potniška vplivnost.

Ko je zvezda vodila v kabino in spal celo noč vključ zibanju zelo dobro in v jutru se je pričelo obrežje mikadove dežele. Ko smo bili v obližju obrežja, je počasno vodila vodilna v kabino in vseča vodilna vplivnost.

To mesto je bilo z razrešenimi nizkimi kočami, ki se skrivajo v gostih drevesnih nasadih. Tudi tam nam niso pregledovali prtljage.

Ko je zvezda vodila v kabino in vseča vodilna vplivnost.

Naša vodilna v kabino in vseča vodilna vplivnost.